

v|b|z

biblioteka
MI

izvršna urednica:
Sandra Ukalović

Jillian Straus
Otkaćena generacija

izdavač:
V.B.Z. d.o.o.
10010 Zagreb, Dračevićka 12
tel: 01/6235-419, fax: 01/6235-418
e-mail: info@vbz.hr
www.vbz.hr

za izdavača:
Boško Zatezalo

urednica knjige:
Jasna Grubješić

lektura i korektura:
Ljerka Česi

grafička priprema:
V.B.Z. studio, Zagreb

tisak:
Grafički zavod Hrvatske d.o.o., Zagreb
siječanj 2009.

Jillian
Straus
**Otkaćena
generacija**

**Zašto nismo u ozbiljnoj
vezi ili u braku**

s engleskoga prevela:
Jasna Grubješić

sadržaj:

9	Pohvale knjizi
11	1. Uvod
21	2. Kako smo se našli tu gdje jesmo
33	3. Pretjerana očekivanja
61	4. Kontradiktorne potrebe, konfliktni planovi
71	5. Mediji: bračno nezadovoljstvo
87	6. Propast udvaranja i smrt romantike
115	7. Seks X-generacije
135	8. Brak lake kategorije
171	9. Pronalaženje prave ljubavi
201	Otkaćeni rječnik
207	Bilješke
215	Zahvale

Pohvale knjizi

Otkaçena generacija temeljito i na nov naèin istražuje današnji složeni i, nerijetko, okrutan svijet udvaranja i hodanja.

Abby Wilner, suautorica knjige *Quarterlife Crisis*
(*Sredovjeèna kriza*)

Želite li saznati zašto ste i dalje sami (a zacijelo želite) prestanite to pitanje upućivati zrcalu. Da biste shvatili što se uistinu događa potrebno je sagledati bizarni društveni pejzaž suvremenog doba. A za taj put potreban vam je pouzdan vodiè oštra oka – a nema boljeg od Jillian Straus.

Ethan Waters, autor knjige *Urban Tribes* (*Urbana plemena*)

Èitatelji koji knjigu zapoènu èitati grizući usne i s razumijevanjem praveći grimase vjerojatno će je završiti zadovoljnim osmijehom – prepunim nade.

Pamela Paul, autorica knjiga *The Starter Marriage*
(*Poèetnièki brak*) i *Future Matrimony* (*Brak budućnosti*)

Otkaçena generacija je autentièna i pronicljiva knjiga koja nas prisiljava da se suoèimo s epidemijom nedostatka ljubavi u današnjoj generaciji.

Rabbi Shmuley Boteach, autor knjige *Kosher Sex* (*Košer seks*)

Jillian Straus je napisala sjajnu optužnicu protiv konzumeristièkog pristupa ljubavi pripadnika X-generacije. Njezina kritika loših utjecaja i njezine preporuke pogađaju metu.

Po Bronson, autor knjige *What should I do with my life* (*Što mi je èiniti s mojim životom*) i *Why do we love these people* (*Zašto volimo te ljude*)

Ovo je knjiga koju bih dala jednako i svojim pacijentima i svojim prijateljima jer smanjuje napor s kojim se suočavaju milijuni, omogućavajući im da osjete kako ih drugi razumiju te da stoga budu manje usamljeni, manje sluđeni!

Laura Berman, autorica knjige *Secrets of the Sexually Satisfied Women* (*Tajne seksualno zadovoljne žene*)

01. Uvod

Otkaćena generacija

First comes love, then comes marriage,
Then comes the baby in the baby carriage¹

– stihovi za djecu

Prošlo je pola osam, petak je, u New Yorku. Eto me opet na još jednom prvom spoju sa »zanimljivim« knjigovođom imenom Jeremy. Trideset i nešto mu je, ima četvrtastu vilicu i grivu od crne kose. Sjedimo u restoranu, svijeće su na stolu, ispijamo bocu bijelog vina i učtivo razmjenjujemo informacije o tome čime se bavimo. Pitam se, već umorna, bih li s tim čovjekom mogla provesti ostatak života? Ali, premda je razgovor bio ugodan i duhovit, uočila sam kako stalno pogledavam na sat. Već mi je bilo jasno da će to biti samo još jedna večer u, kako mi se činilo, cijelom jednom vijeku »prvih« spojeva. Prošle su tri godine od moje posljednje veze. Pitala sam se koliko mi još spojeva predstoji prije no što nađem »pravog«.

U međuvremenu je moj 34-godišnji prijatelj Drew, reporter iz Chicaga, iako serijski monogaman, imao cijeli niz propalih veza. Georgeu, kojega je priroda obdarila i visinom i šarmom, nije bilo teško dogovoriti spoj. S Audrey, sitnom plavušom, hodao je dvije godine prije no što mu se uselila. Prije Audrey bila je Suzanne, a prije nje Terry, tako naizmjenice kroz četiri godine. Žene se jako zainteresiraju za Drewa, a on se lako zaljubi; veze mu na kraju, međutim, pucaju jer nije u stanju uspostaviti višu razinu odnosa – iako tvrdi da svaku silno voli.

Moja prijateljica Michelle, dvadesetosmogodišnja učiteljica u Atlanti, boji se ponovo zaljubiti nakon što je bezbroj puta nogirana. Često me nazove i plaćući pita: »Što ne valja kod mene? Ili nešto ne valja kod tipova koje odaberem?« Kad njezine prijateljice upoznaju nekog

novog čina iskazuje da i njim izigraju. I nekoc bezbrižna žena postala je popriličan cinik.

I Ian, tridesetjednogodišnji odvjetnik iz Los Angelesa, ima poteškoća u ljubavnom životu. Zaručio se kad mu je bilo dvadeset pet, ali je zaručnica otkazala vjenčanje nakon što su već odredili datum. Izjavila je kako nije sigurna želi li se udati: roditelji su imali »loš brak« zbog kojega je u toj mjeri postala sumnjičavom prema braku da se nije mogla odlučiti za posljednji korak. Ianu je trebalo šest godina da nađe drugu vezu. Nakon što je protekla godina dana u toj vezi, on i djevojka Clara odlučili su započeti raspravu o zajedničkom životu i zarukama. Ali, dok su bili u potrazi za stanom među njima se rodila napetost; Clara je dobila novi posao i postala neovisnijom, a Ian tjeskoban. Nakon svake svađe preispitivao se je li veza prava. Prekinuli su prije no što su potpisali ugovor o najmu stana. Njegova bivša djevojka sada izjavljuje: »Naša veza ga, jednostavno, nije zadovoljavala.«

Kad sam navršila tridesetu, počelo mi je bivati jasno kako sam sate i sate provela na telefonu s prijateljima i prijateljicama širom zemlje raspravljajući o njihovim ljubavnim jadima. Ti su razgovori bili prepuni zebnje kad je bila riječ o muškim prijateljima, a puni suza kad su govorile žene. Ti su ljudi imali ispunjene živote – mnogo posla, dobre prijatelje i mnogo interesa. Pa ipak, nisam mogla ne zamijetiti kako su glavna tema gotovo svih naših razgovora bile propale veze. Iako su živjeli u različitim dijelovima zemlje, potjecali iz različitih obiteljskih miljea i bavili se različitim poslovima, toliki moji prijatelji bili su obuzeti istim raspoloženjem: bili su frustrirani, zbunjeni i ponekad depresivni zbog ljubavnog života. Neki su utjehu tražili kod roditelja, ali doimalo se da starija generacija, bez obzira na to koliko bila suosjećajna nije u potpunosti razumijevala našu muk i niti imala za nas primjenjiv savjet. Kao da su dvije generacije govorile različitim jezicima.

Zbog ovih sam se razgovora počela pitati što se to zbiva s mojim prijateljima. Počela sam se i sama pitati: nije li stvar u tome da mi samo više, od drugih generacija, *govorimo* o našem nezadovoljstvu našim vezama? Ili, ne živi li možda naša generacija – tragajući za ljubavlju i obvezivanjem – uistinu u osobito napornom razdoblju?

Kad sam ovo pitanje počela postavljati na glas, život mi se posve promijenio. I muškarci i žene bi me doslovce prikovali uza se kako bi mi pričali o tom problemu: govorili su mi o usamljenim godinama provedenim između dužih veza, o bolnim prekidima i lošim spojevima.

U to vrijeme ja nisam znala odgovore za kojima su oni tako očito žudili. Nisam imala pojma kako pronaći ljubav i trajnu vezu, unatoč

činjenici što su moji roditelji bili u sretnom braku četrdeset dvije godine. Ali mi je postalo jasno da se s nama događa nešto neobično; doimalo se da to pitanje široko i duboko odzvanja. Što se zbivalo? Koliko uopće može biti teško udvarati se i naći partnera? Pa generacije i generacije to čine od pamtivijeka. Jesmo li nezreli ili samo nemamo sreće? U zabludi ili smo s pravom izbirljivi? Jesu li pritisci kojima smo izloženi, možda, uistinu različiti od pritisaka kojima su bile podvrgnute druge generacije prije nas?

Zaključila sam da moram bar pokušati otkriti što se zbiva s našom generacijom te – postoje li bolji odgovori za nas kad je riječ o potrazi za ljubavlju. Ova knjiga istražuje zašto se toliki među nama nađu na trnovitom, zatvorenom ili neravnom putu prema dugoročnoj vezi. Zašto nam je potraga za ljubavlju tako naporna i što može poduzeti s tim u vezi?

Najprije ću vas provesti kroz vlastitu priču, jedne tipične samice od trideset i koju, građanke po opredjeljenju. Tada ću proučiti kulturološke čimbenike koji jedinstveno utječu na ovu generaciju, takozvanih »sedam loših utjecaja« koji svakodnevno potkopavaju veze. Kroz priče muškaraca i žena koji žive sami istražiti ću kako zbog tih utjecaja doživljavamo potencijalne partnere, kako nas ti utjecaji zbuňuju u »plesu« kojim jedni drugima udvaramo, mijenjaju naš način doživljavanja dugoročnih veza te kako postavljaju stvarne prepreke na putu prema romantičnoj ljubavi. Kroz cijelu knjigu neki će izrazi biti istaknuti, i mnogi će ih pripadnici X-generacije prepoznati i nasmiyat će ih, druge sam pak pojmove iskovala kako bih imenovala suvremene pristupe hodanju i scenarije tako svojstvene ovoj generaciji. (Pogledajte rječnik na kraju knjige radi kompletnog popisa pojmova). Na kraju ću vas upoznati s aktualnim, stvarnim životom sretnih parova koje sam upoznala. Izdvojiti ću lekcije koje su naučili i pokazati vam kako svi mi možemo, u odgovarajućim okolnostima podijeliti radost tih spoznaja o dugoročnoj ljubavi.

Da biste stekli širu sliku o našoj dilemi, odlučila sam intervjuirati stotinu samaca koji žive u različitim gradovima širom Sjedinjenih Američkih Država. Pozornost sam usredotočila na X-generaciju, prvu generaciju poslije baby-booma – jer se nijedna druga generacija nije suočila s takvim nizom različitih odabira i briga. Neke je generacije obilježio rat ili depresija; bez spoznaje o tim zbivanjima generacijski identiteti se definiraju arbitrarno. Odlučila sam proučiti muškarce i žene u dobi između dvadeset pet i trideset devet godina jer statistički su

dobna skupina – najstariji je rođen tik iza ere baby boomera, a najmlađi ima dovoljno godina da bi ozbiljno počeo nekome udvarati.

Ova knjiga nije opsežna sociološka studija. Nije mi namjera bila ponuditi niz podataka već prije identificirati opću atmosferu i stajališta. Započela sam s postavljanjem pitanja u vlastitom okruženju koje se ponajviše sastoji od mladih, obrazovanih ljudi, stanovnika gradova. Stvar se pročula; jedna je grupa obavijestila drugu; odgovori su se počeli slijevati – i ja sam učinila sve što sam mogla kako bih proširila domet istraživanja. Odlučila sam intervjuirati ljude iz šest gradova u različitim zemljopisnim područjima zemlje. Obuhvatila sam San Francisco, Los Angeles, Chicago, Minneapolis i New York. Oglasila sam to putem interneta, oglasila u lokalnim novinama, na web-stranicama kao što su Craigslist (koji ljude spaja po pitanju posla, stanovanja i hodanja). Upitnici koje sam poslala razlikovali su se ali su u osnovi tražili ispitanike koji su u potrazi za partnerima/partnericama. Također sam nasumce izabrala muškarce i žene na mjestima gdje se okupljaju samci. Razgovarala sam sa stotinu samaca, pripadnika od srednje do više srednje klase, većina kojih je imala neki stupanj fakultetskog obrazovanja, ili su završili fakultet društvenih znanosti. Četvrtina je imala viši stupanj obrazovanja. Trideset posto su bili ljudi različitih rasa. Zašto sam pozornost usredotočila na te mlade, uglavnom gradske, obrazovane samce? Zato što su te ljude mučila ista pitanja kao i mene.

Identiteti svih u ovoj knjizi su prikriveni. Promijenila sam samo imena i tjelesne osobine te lokacije kako bih ispričala ostale što je moguće uvjerljivije. Iskustva i riječi izgovorene na stranicama koje slijede poredani su upravo onako kako su ih izgovorili ti ljudi.

Kroz cijelu knjigu proučavam pitanje obvezivanja između muškaraca i žena ove generacije. Za neke pripadnike X-generacije, obvezivanje je definirano brakom; po drugima ono se definira na druge načine. Odlučila sam svoje subjekte ograničiti na heteroseksualce jer emocije i trenutačna politika koja prati udvaranje i hodanje homoseksualaca te gay-brakove zaslužuju da bude predmet druge knjige.

Svaki grad u koji sam doputovala obilovao je samcima. Upoznala sam desetke samaca po njujorškim barovima, veliki broj samaca po uličnim sajmovima u Chicagu, gomile samaca na uličnim zabavama u Dallasu. Doimalo se da svi samci koje sam upoznala u tim gradovima širom zemlje imaju nešto zajedničko: iste interese, vrijednosti i razinu obrazovanja. Uvijek iznova samci iz svih tih gradova govorili su mi kako im je teško upoznati druge samce zbog toga gdje žive. Drugim riječima, viđala sam gomile ljudi u potrazi za nekim posebnim – a svi

nisu bili u stanju pronaći to za čim tragaju, i svi su bili uvjereni da je problem bio u tome – gdje žive. Bilo mi je jasno da zemljopisni smještaj nije problem – da problem ima neke veze s pristupom tragatelja.

Svaki od ispitanika poklonio mi je više od dva sata, neki usred radnog dana, da bi mi ispriповijedali svoje priče. Sve su se nadale magičnom odgovoru na pitanje zašto nisu u stanju pronaći ljubav ili, ako su je pronašli, otkriti u čemu se sastoji ključ da je zadrže. Mnogi su mi rekli da te intimne detalje o svojoj ljubavi ili seksualnom životu još nisu podijelili ni sa kim: ni sa ljubavnicima, ni s psihoterapeutima, niti s najboljim prijateljima. Slušala sam muškarce i žene koji nikad nisu bili u braku, ljude koji su bili razvedeni, i one koji su bili u vezama u kojima nije bilo potpunog obvezivanja. Iako su se pojedinci razlikovali pojavljivale su se mnoge zajedničke teme. Doimalo se da im je svima zajedničko isto stajalište. To ih stajalište čini dijelom onoga što ja nazivam »Otkaćenom generacijom«.

Neki su svoju žudnju za trajnom vezom izrazili na način koji je u meni izazvao snažan odjek. Laura, tridesetčetverogodišnja fizioterapeutkinja s pjegicama na licu i promuklim glasom izrazila se dirljivo dok smo sjedile u slastičarnici specijaliziranoj za palačinke u središtu Minneapolisa: »Tri sam se godine«, rekla mi je, »svakodnevno dizala očajna jer nisam imala nikog u svom životu. Nije bila riječ o društvenom pritisku, niti pritisku od strane moje obitelji, a niti biološkom satu. Naprosto sam nekog trebala. Bio mi je to stalan izvor tuge, baš svakoga dana.«

Čula sam mnoge varijacije na tu temu, u intervjuima sa stotinu muškaraca i žena širom Sjedinjenih Američkih Država. Iako je malo njih tako neposredno izrazilo osjećaj praznine, vidjela sam bol na njihovim licima, čula je u njihovom glasu i osjetila u govoru njihova tijela. Moje stereotipne predodžbe o obvezivanju kad je riječ o spolu počele su blijedjeti. Muškarci i žene osjećali su istu čežnju. Neki su se godinama mučili s lošim vezama, drugi su se duboko obvezali sve dok nisu uočili manu pa pronašli drugog partnera/partnericu, a treći su opet imali cijeli niz neprirodno kratkih veza – sve u potrazi za konačnom pravom vezom. Postalo je očito da moja generacija žudi za bliskošću i čežne za intimnošću – poput svake generacije na ovoj zemaljskoj kugli – ali mnogi među nama nisu znali kako tamo stići. Željeli smo podijeliti s drugima obiteljske frustracije, profesionalne dileme, nade, snove i zebnje. Pa ipak stotine tisuća pametnih, uspješnih, emocionalno stabilnih, privlačnih muškaraca i žena u dvadeset i kojoj te trideset i kojoj danas ostaju samci unatoč onome čemu teže.

Brojke potkrepljuju naše frustracije: prema podacima Uprave za popis stanovništva, trećina muškaraca i gotovo četvrtina žena u dobi između tridesete i trideset četvrte nikad nisu bili u braku, što je četiri puta više u usporedbi sa stopama iz sedamdesetih godina.

Djelomičan uzrok povećanju broja samaca je visoka stopa po kojoj i muškarci i žene odgađaju ulazak u brak. Prema podacima Uprave za popis stanovništva, prosječna dob ulaska žene u prvi brak sada je dvadeset pet godina, a muškarca dvadeset sedam. To je prvi put u povijesti Sjedinjenih Američkih Država da se oba spola tako kasno odlučuju za brak. Drugim riječima, naša generacija je ekstremni povijesni primjer po tome koliko u odrasloj dobi imaju partnera/partnerica prije braka – pa stoga i doživljavaju ekstremno mnogo ljubavnih jada i razočaranja. Nije da se nećemo udati, na kraju se većina hoće. Ali mnogi koji dotle stignu – stignu s mnogo zebnje, što rezultira sumnjičavošću, nepovjerenjem u sebe i, na kraju, nepovjerenjem u ozbiljne veze. Od prekinutih zaruka do višestrukih prekida i bijesnih ultimatumata, uspostava dugotrajne veze postala je za ovu generaciju novi oblik izazova. Zajednički nazivnik u vašoj i mojoj priči nije da kao pojedinci nismo sposobni za vezu ili da nisu naši partneri. Problem je daleko dublji.

Nije namjera knjige idealizirati bilo koje drugo razdoblje. Ova generacija ima brojne, nevjerojatne, prednosti kad je riječ o pristupu autonomiji i slobodi odlučivanja; ali kao i u slučaju drugih prednosti i ova ima svoju lošu stranu. Druge generacije su nesumnjivo potkrijepile čvrstim primjerima svoje napore u vezama i bračnom životu – od domaćica bez prava i hladnih muževa u pedesetim godinama do razorenih domova sedamdesetih godina. Nema ničega novog u bitkama za intimnost i obvezivanje. Samo nove bitke zadobivaju nove oblike.

Na mom putovanju na kojem sam slušala druge spoznala sam kako je sve čemu me podučila kultura o tome kako pronaći i održati vezu – pogrešno. U suštini otkrila sam da ljudi za koje sam mislila da posjeduju tajnu postupaju baš tako kako su mene i moje vršnjake podučavali da – ne postupamo ili da bar preziremo. Prenijet ću vam glasove ljudi koji za ljubavlju tragaju na načine koji će vam svima biti poznati, ali koji su štetni. Uočit ćete prepreke, zamke i izazove koji prijete ljudima našega doba u potrazi za ljubavlju. Ali, upamtite, na kraju puta ima nade. Također ću vas upoznati s ljudima koji su pronašli trajnu ljubav pristupom posve oprečnim onome kojemu su nas podučavali. Nadam se da će vam moje iskustvo i ova knjiga pomoći da učite brže no što sam učila ja. Nemojte biti malodušni, tek uočavanjem prepreka možemo početi drugačije sagledavati.

Započnimo s mojom vlastitom pričom. U ugodnom, zelenom, predgrađu Los Angelesa u kojem sam odrasla sedamdesetih godina, većina obitelji bila je cjelovita i većina domova imala je tri ili više spavaonica. Moja majka i otac imali su, uglavnom, dobar, čvrst brak. Otac je imao mali vlastiti biznis, a majka je bila učiteljica na zamjenama. Unatoč dugotrajnom braku izgledalo je da je u njihovom svakodnevnom životu bilo strasti: unatoč posjetama pedijatrima, roditeljskim sastancima i radnim naporima njihova je ljubav cvala. Svako jutro moj bi otac donio majci novine u krevet i poljubio je za rastanak. Jednog jutra sam ga, navrativši u njihovu sobu da bih posudila ručnik, zatekla kako promatra majku koja je spavala. Soba je bila sva osunčana, a on je rekao: »Pogledaj kako ti je majka lijepa«

Nakon što smo sestra i ja otišle u koledž, doimalo se kako su uzajamnu privrženost počeli još otvorenije izražavati. Kad sam se kao brucošica vratila kući za Božić otac je bio na službenom putu. Majka i ja smo gledale našu omiljenu tv-emisiju; jednu koju se sada stidim i spomenuti. Bile smo sklupčane na kauču i majka je, kao obično, zadrijemala, ali čim je začula kako se ključ okreće u vratima iznenada je skočila. »Tata je došao«, rekla je pjevušecim glasom. Kad je ušao u sobu osmjehnula se, glavu je malo spustila a pogled podigla, gledajući ga zaljubljeno poput srednjoškolke. Bio je odsutan samo to jutro, ali su se ponašali kao da ga nije bilo tjedan dana.

Sjećam se kako sam mamu zadirkivala upitavši je koga više voli, moju sestru, oca ili mene. Pogledala me je na trenutak zamišljeno, a onda odlučno izjavila: »Ti si mi dijete. Ne mogu te voljeti više no što te volim, ali tvoj otac je moj život«. U to vrijeme me je njezin odgovor zaprepastio i, koliko se sjećam, malo povrijedio. Ali sam nakon toga bolje počela shvaćati njihovo zajedništvo. Njihov je odnos počivao na prijateljstvu i dubokom međusobnom poštovanju – i dijelili su baš one osjećaje obožavanja koje sam ja jedva čekala da ih osobno proživim.

Prvi put mi se to ostvarilo na drugoj godini fakulteta. Zaljubila sam se u tamnookog starijeg studenta koreansko-talijanskog podrijetla imenom Alessandro, s kojim sam prvi put doživjela strast pomiješanu s ljubavlju. Voljeli smo dugo ostajati budni i razgovarati o politici i filozofiji. U njegovu stanu prepunom slika Boba Marleya i ugašenim džointom u pepeljari običavala sam ga promatrati dok spava, nakon što smo vodili ljubav. Uzbudivao me već i sam pogled na njega. Kad je prošla godina dana ja sam poželjela da se ozbiljnije vežemo – ali Alessandro je želio igrati poker, družiti se s prijateljima i pronaći posao. Iako smo bili jako zaljubljeni nijednom se nisam usudila izgovoriti slovo »B«, jer to nije bio

sastavni dio studentskog izražavanja u vrijeme kad sam ja bila mladi adolescent. A i sam Alessandro je bio dijete razvedenih roditelja; brak mu nije bio ni u primisli. Otkrila sam kako da je stvarnost bila suviše bolna da bih je izdržala; prekinuli smo krajem moje treće godine. Umjesto čistog, romantičnog sanjarenja, koji bi u prošlim generacijama strašću zapaljene muškarce i žene zacijelo odveo pred oltar, mi smo pošli svaki svojim putem. Bio je to moj prvi ljubavni slom, ne i posljednji.

Na stranu bol, to je iskustvo imalo još jedan popratni učinak: počela sam preispitivati može li ljubav trajati cijeli život. Prisjetila sam se kako je Alessandro pripovijedao o svome djetinjstvu i ružnom razvodu roditelja, a sada sam se iz prve ruke, iskustva s njime, uvjerila da ljubav nužno ne podrazumijeva i ono »živjeli su sretno do kraja života«.

Činjenica da je u nekomе poput mene – čiji su se roditelji uistinu dobro slagali – već bilo zasijano sjeme nevjerice u mogućnost postojanja doživotne veze svjedoči o činjenici da brak, otkako sam odrasla, više nije bio nepobitna činjenica. Moja se generacija suočava s mnoštvom kulturoloških čimbenika zbog kojih s vremenom na brak i obvezivanje počnu gledati drugačije od njihovih roditelja. Na kraju krajeva, imamo više opcija, skeptičniji smo i doživjeli smo više ljubavnih jada. Ženama moje generacije brak više nije jedini ženski cilj. A dečkima...pa, možete i zamisliti. Oni ne moraju pribjeći razvodu ili drugim rješenjima kako bi ugrozili brak i ozbiljnu vezu: potrebno je samo da otvore najnoviji broj muškog časopisa *Maxim*.

Tako sam se iz neokrjnena doma uputila u svijet – u iskustvo tipičnih fakultetskih hodanja i seriju monogamnih veza.

Neki analitičari naglašavaju kako rana adolescentska iskustva na planu serijske monogamije rezultiraju brojnim ljubavnim jadima i cinizmom te da to faktički može poljuljati vjeru u brak i trajnu vezu. Jedan od njih je Rabbi Shmuley Boteach, autor knjige *Kosher seks* (Košer seks). Boteach tvrdi kako nakon tri-četiri ozbiljne veze s ljudima s kojima ste spavali, a koji su ostavili vas, ili vi njih, prije no što ste uopće dospjeli do oltara, na vašem srcu nastane »ožiljak«. Maggie Gallagher, koja je napisala *The Abolition of Marriage* (Ukidanje braka), tvrdi slično. Ove knjige opovrgavaju uobičajena uvjerenja naše generacije – koje nam je prenijela generacija baby-boomera – kako niz intimnih veza prije braka jača posljednju vezu, slično kao što pomoćni kotači jačaju vještinu vožnje bicikla. Problem je u tome – uvjerila sam se osluškujući vlastito srce i slušajući o osjećajima svojih prijatelja i prijateljica – što

nakon bolnih iskustava s pomoćnim kotačima koji otpadnu više niste u stanju vjerovati svom biciklu.

Nakon diplome zaljubila sam se dvaput, doživjela svoju količinu ljubavnih jada, slomila nekoliko srca – u znak osvete? – hodala i prepuстила se poslije dvadesete, kao i mnogi moji vršnjaci, cijelom nizu dugoročnih veza. Sve su završile bijedno i natjerale me da se zapitam za čim to tragam i kako ću to naći. Moji su vršnjaci imali vlastite strepnje kad je riječ o vezama. Čak i oni koji su bili sigurni da žele brak gubili su donekle vjeru u njega dok su im veze propadale.

Unatoč tome što sam godine koje su slijedile na mahove provodila kao dio para, većinu odraslog života provela sam kao samica. Dvadesete godine provela sam na dobro plaćenom poslu za kojim sam dugo čeznula – radila sam u televizijskoj produkciji za *The Oprah Winfrey Show*. Strastveno sam voljela svoj posao: dobro sam zarađivala i svake godine bila unaprijeđena: živjela sama u veoma lijepom stanu; jela sam izvan kuće, šopingirala sam i putovala kad sam mogla. Preuzela sam kulturološki nametnut seksualni identitet neovisne samice – i s ponosom sam ga nosila.

Živjela sam život kojemu se u svakom pogledu moglo zavidjeti – mnogo muških i ženskih prijatelja s kojima sam dijelila slobodno vrijeme, kad sam ga imala, s kojima sam izlazila, išla u kino i na večere. Išla sam na tolike spojeve da sam na trenutke mislila da sam na proizvodnoj traci, a ponekad opet tako malo da sam se osjećala poput usidjelice. Za razliku od brojnih mojih prijatelja i prijateljica, hodanje mi nikad nije teško padalo; uživala sam u neočekivanim razgovorima i u tajanstvu upoznavanja nove osobe.

Kaos moje karijere na televiziji držao me, međutim, u takvom tempu života da ponekad uopće nisam zapažala što mom životu nedostaje – nerijetko sam bila tako zaposlena da uopće nisam uočavala koliko sam usamljena. Ali, kada su se stvari smirile, kada se tempo života usporio, kad se buka utišala, nešto se dogodilo: nakon što bi producentski posao bio okončan, i sve videovrpce bile snimljene te nakon što bi odvrtila glasovne poruke, osjetila sam kako se u meni komeša tišina. U takvim tmurnim trenucima osjećala sam da u meni buja usamljenost, da nemam s kime podijeliti život.

Moje slobodne aktivnosti ispunjavale su duga razdoblja – ali sam polako počela shvaćati kako neće ispuniti prazninu kad se pojave takvi osjećaji. Bile su to emocije kojih sam se zapravo stidjela; djevojke iz serije Seks i grad bi mi se podsmjehnule, da su znale. Feministkinja u meni nije željela da postanem žrtvom specifičnog uvjerenja kako ne

mogu biti sretna ako u mom životu nema muškarca. Ali, morala sam se suočiti s jednom činjenicom: žena u meni željela je muškarca. Potreba za intimnim »povezivanjem« s nekim bila je uistinu moćna.

Pojam »povezivanje« je popularna riječ u mojoj generaciji, koja izražava duboku emocionalnu intimnost – snažnu vezu. Moji prijatelji i prijateljice – samci te ispitanici izrazili su istovjetnu žudnju za »povezivanjem«. Kakve li ironije, generacija tako željna »povezivanja« doimala se tako strašno »nepovezanom«.

Ovo mi je putovanje promijenilo život. Uistinu sam stekla mudrost, na neočekivanim mjestima. Sebe sam prepoznala u tolikim ispitanicima – shvativši kako su ove teme uistinu univerzalne naravi. Dirnuli su me: svaki pojedinačno. Dok sam ispisivala stranice ove knjige doslovno sam čula njihove glasove koji su postali mojim vodičima. Zahvaljujući satovima provedenim s njima znala sam da se nešto mora promijeniti.

Kako neobično, tek nekoliko mjeseci poslije otpočetog istraživanja upoznala sam divnoga čovjeka s kojim sam počela izlaziti. Bilo je vrijeme da teoriju pretočim u praksu. Isprva sam se opirala toj vezi, smatrala sam da će ometati moj posao proučavateljice samačkog života. Ali, zaljubila sam se dok su mi se širili vidici.

Prvu polovicu godine pisanja ove knjige bila sam samica čiji je romantični život, kako se činilo, bio na čekanju cijelo desetljeće. Drugu polovicu iste godine bila sam žena koja se sve više i više vezala za partnera. Tako pišem i sa skeptičnošću neovisne žene iza koje je cijeli niz neuspjelih veza, ali i s nadom i optimizmom srca koje se polako otvara. Nadam se da će mi to što sam naučila od svih koji su mi govorili o ljubavi ovaj put pomoći da pronađem pravu ljubav – jednako kao što se nadam da će razočaranja i osjećaj ispunjenja koji su oni sa mnom podijelili pomoći vama da pronađete svoju.

02. Kako smo se našli tu gdje jesmo

*Danas je tako teško povezati se s nekim. Potrebni su svi ti čimbenici.
To je kao da se moraju poklopiti Mjesec, Sunce i zvijezde.
Ne mogu vjerovati da se to uopće može dogoditi.
Doima se poput čuda.*

– Laura, 34

Stephanie me nazvala ponovo u devet uvečer, tijekom vikenda. Postavila je retoričko pitanje: »Zašto je to tako teško? Moja se majka zaljubila i udala...« Dok sam je nastojala umiriti, osjećala sam kako i sama u sebi postavljam isto pitanje. Zašto je to tako prokleta teško?

Na kraju krajeva, nas bi kao ljudska bića trebali prirodno privlačiti određeni ljudi u koje bismo se trebali zaljubiti. Ali, izgledalo je da je to mojoj generaciji osobito teško izvedivo.

Voljela bih da sam mogla odgovoriti na njezino pitanje – na svoje vlastito. Pa sam počela raditi ono čemu su me naučili: pribjegla sam istraživanju, počela sam postavljati pitanja o ljubavi i obvezivanju.

Evo što sam otkrila: Borba za ljubav i trajnu vezu nije nešto novo, postoji više kulturoloških utjecaja koji su se ispriječili potrazi ove generacije za istinskom ljubavlju. Otkrila sam kako su gotovo svi pripadnici X-generacije s kojima sam razgovarala pogođeni barem jednim, ako ne i svim tim utjecajima koje sam nazvala: »**Sedam loših utjecaja**«. **To su izvanjski utjecaji koji u nama izazivaju unutarnju sklonost da se slijedom njih sami sebi ispriječimo u pronalaženju ljubavi za kojom tragamo.**

Loš utjecaj broj 1: Kult osobnosti

Svima nam je poznata suština identiteta »Ja generacije«. Boomeri usredotočeni na vlastite potrebe, želje i ciljeve na način još nezabilježen u povijesti. Mi smo srušili njihove rekorde: okolnosti koje okružuju X-generaciju podigli su to naslijeđe usmjerenosti na sebe na ekstremnu novu razinu. Na ljestvici prioriteta pripadnika naše generacije, prema podacima iz Vodiča za opća društvena istraživanja, brak slijedi iza

obrazovnih i profesionalnih ciljeva te ostvarenja financijske neovisnosti. Problem je u tome što ljudi moje generacije, nakon što provedu godine i godine u ostvarivanju spomenutih prioriteta, naknadno shvate kako je to što su postigli ostvareno na štetu njihovih osobnih veza.

Sean, tridesetdvođodišnji prodavač softwarea koji živi u Los Angelesu, rekao mi je kako ga je fakultet odvojio od ljubavi njegova života. Sada silno čezne za vezom koju je prekinuo. Ispričao mi je: »Bio sam zaljubljen ali sam ostavio djevojku i otišao na fakultet. Smatrao sam kako sam premlad da bih već pronašao »pravu« i želio sam se usredotočiti na karijeru. Da nisam, već bih vjerojatno bio oženjen. Ona je jedina djevojka s kojom sam ikad poželio stupiti u brak. Osjećam da sada zbog toga ispaštam. Nisam sreo ženu koju bih tako volio. Ona je mjerilo za svaku ženu.« Seanovo kajanje je bilo snažno, ali u to vrijeme nije mogao ni zamisliti da bi propustio priliku da ostvari svoj san – baš u roku koji je zamislio, bez korekcija.

I žene su u toj postfeminističkoj generaciji govorile o stavljanju karijere na prvo mjesto svojih ciljeva – ponekad nauštrb ljubavnog života. Robin, 34-godišnja liječnica iz San Francisca, rekla je: »Prvih dvadeset sedam godina života bila sam usredotočena na karijeru, i zanemarivala dečke, i u srednjoj i na fakultetu. Imala sam sve što sam trebala: posao koji volim i grad koji volim. Ostvarila sam sve profesionalne ciljeve. Tada sam se počela pitati: »Što još želim?«. Sada kad je uspjela u poslu ne može, čini se, naći čovjeka s kojim bi mogla biti bliska. Sada želi vezu – za koju donedavna nije odvajala vrijeme kako bi je pronašla ili razvila.

Nisu veze niskog prioriteta samo zbog specifičnih poslovnih ciljeva; takve su i zbog opsesivnog osjećaja kako se ni na koji način ne smije ugroziti neovisan stil života. Brojni ljudi koje sam intervjuirala bili su sami i nesretni dugo nakon što su obavili sve zadatke na svojim popisima prioriteta. Muškarci i žene s kojima sam razgovarala nerijetko su se – svjesno ili nesvjesno – opirali vezama, odustajali od svojih nekadašnjih »srodnih duša«, ili im veze nisu uspjevale jer bi na ovaj ili onaj način njihova ozbiljna veza mogla ugroziti njihov neovisan, bezbrižan način života ili ih jednostavno prisiliti na kompromise. Mnogi intervjuirani ispitanici željeli su »biti sami autori svega« te očekivali da se ljubav i veze »odvijaju« prema njihovu programu, pod njihovim uvjetima i bez suviše osobnog žrtvovanja. To je u redu ako ste zadovoljni samačkim životom, ali ne prolazi ako želite intimnost.

Otkud tako snažna potreba za neovisnošću u ovoj generaciji? Većini pripadnika X-generacije oboje roditelja radilo je izvan doma, nerijetko ostavljajući djeci više autonomije no što su je sami imali. Jedna posljedica je naučena neovisnost.

Obilježje »neovisnog postupanja« je tako na cijeni u ovoj generaciji da su mi mnogi muškarci i žene s kojima sam razgovarala rekli kako je to osobina koju najviše cijene kod druge osobe (i kod sebe samih). Bojali su se odustati od osobina koje rese neovisnost. Mia, 34-godišnja udvjetnica iz Chicaga, objasnila je: »Imam osjećaj da u vezi mora umrijeti dio mene i moga života – moj samački identitet, uvijek tako zaposlen. To je u suprotnosti s potrebom postojanja harmonije u vezi«.

Ovakav stav je u oštrom kontrastu s pedesetim godinama, kada je većina ljudi smatrala kako su samci »suviše sebični ili suviše neurotični«. U Kellyjevu longitudinalnom istraživanju, koje se sastojalo od nekoliko istraživanja obavljenih na 600 nasumce izabranih muškaraca i žena, bijelaca, pripadnika srednje klase koji su obitelj osnovali u razdoblju 1935-1955., žena je vlastitu neovisnost opisivala kao da je riječ o kakvom kroničnom oboljenju ili alergiji koja se povremeno razvije kako bi je gnjavila. Uklanjanje, u međuvremenu, biljega sa samačkog života nesumnjivo je pozitivan ishod, ali se je umnogome dogodila druga krajnost. Za razliku od ranije, u današnjoj neovisnošću opsjednutoj kulturi sramotno je priznati da želite vezu. Moji otkačeni samci često oklijevaju priznati da priželjkuju partnera: »Nije mi potreban muškarac u životu. Ne trebam niti ne želim vezu jer mi ništa ne nedostaje. Želim je samo kao dodatak, da bih dodatno obogatila život«, rekla je Alyssa, dvadesetšestogodišnja izvršna direktorica u reklamnoj tvrtki, podrijetlom iz tradicionalne kinesko-američke obitelji. Slično tome, Brandon, tridesetjednogodišnji spisatelj iz Dallasa izjavio je: »Dosta mi je dobro samome. Bilo bi lijepo da sam zauvijek sam, ali povremeno me obuzme osjećaj kako bi bilo sjajno »da mi je lijepo s nekim«.

Ovaj izvanjski »loš utjecaj« može navesti pripadnike X-generacije da razviju unutarnju sklonost prema uvjerenju kako će biti u stanju splanirati ljubav kad god budu za to pripravn i te da to ne bi trebalo uključivati suviše osobnog žrtvovanja. Ishod može biti ovakvo stajalište u vezi: »A što si u posljednje vrijeme učinio/učinila za me?«

Loš utjecaj broj 2: Kultura višestrukog izbora

Naša potrošačka kultura oduvijek nudi individualne izbore, ali danas se broj izbora koji je na raspolaganju potrošačima eksponencijalno povećao. Nove promjene u našem užurbanom načinu života, potaknute internetom i elektronskim medijima multiplicirali su izbore, i od više opcija dijeli nas samo klik mišem. Mi smo prva generacija koja je odrasla kompjutorski pismena, kao i »priključena« na TV, mobitele, instant